

Elinvoimainen Espoo -kehitysohjelman puolivälitarkastelu 31.7.2023

1. Yhteenvedo ohjelman kokonaistilanteesta

Elinvoimainen Espoo -ohjelma tavoittelee positiivista vaikutusta Espoon elinvoimaan. Pitkän aikavälin tavoitteena on kohentaa kaupungin houkuttelevuutta kansainvälisten yritysten ja osaajien keskuudessa, parantaa työvoiman ja työn tarjonnan parempaa kohtaamista ja vahvistaa yritysmuotoisuutta koko kaupungissa. Näistä muodostuu ohjelman neljä hyötytavoitetta, joiden avulla ohjelma osaltaan toteuttaa Espoo-tarinaa: 1. Paras paikka osaajille - asuvat, viihtyvät ja pysyvät perheineen Espoossa; 2. Paras paikka yrittäjä - Espoon houkuttelevuus osaamisvaltaisten yritysten kotina kasvaa, 3. Espoossa työ ja tekijät kohtaavat sekä 4. Kaupungin palvelut yrityksille paranevat.

Ohjelmaa toteutetaan projektien, selvitysten, uusien kokeilujen ja yhteistyön kautta. Toimenpiteillä ja projekteilla käynnistetään ja tuetaan kehittämistyötä, jonka myötä ohjelman hyötytavoitteet toteutuvat. Lisäksi projektien ja toimenpiteiden avulla tavoitellaan kaupunkiorganisaation oman tekemisen muuttamista, mitä tuetaan muun muassa ohjelmassa toteutetuilla selvitystöillä.

Ohjelmatyö on käynnistynyt menestyksekkäästi. Puolivälin lähestyessä kaikkia ohjausryhmän valmistelemia hyötytavoitteita on saatu edistettyä useamman toimenpiteen tai projektin avulla. Joukossa on teetettyjä selvityksiä, joista haetaan suuntaa kehitystyölle, mutta myös koko ohjelmakauden kestäviä projekteja ja hankkeita, joissa on käynnistetty uutta ja entistä vaikuttavampaa tekemistä tukemaan Espoon elinvoimaa.

Ohjelmasuunnitelmatyön ja toimenpiteiden sekä projektien käynnistämisen ohella ohjelmaryhmä on syventänyt ymmärrystään elinvoimapolitiikan mahdollisuuksista kuulemalla asiantuntijoita yrityspalveluiden tunnettuudesta ja koetusta laadusta, Espoo Talent Hubista ja kaikkialla läsnä olevasta kansainvälisyydestä, sekä innovaatioekosysteemistä, työllisyyspalvelujen rakenneuudistuksesta ja Keran yritysekosysteemin tulevaisuuden näkymistä.

Ohjausryhmä kokoontui vuoden 2022 aikana 12 kertaa ja vuoden 2023 kevätkaudella viisi kertaa tutustuen samalla kaupungin eri toimitiloihin. Kokoukset pyrittiin järjestämään teemoittain asiantuntijapuheenvuorojen, projektien käynnistämisen ja esittelyiden suhteen.

2. Ohjelman tilanne ja tulokset hyötytavoitteittain

Ohjelmassa on panostettu hyötytavoitteita heijastelevien projektien ja toimenpiteiden tunnistamiseen, käynnistämiseen ja valmisteluun. Tämä on vaatinut aktiivista vuoropuhelua ja yhteistyötä myös kumppanien ja palveluntuottajien kanssa.

Vuonna 2022 käynnistettiin yhdeksän toimenpidettä tai projektia. Suurin osa näistä jatkuu vuodelle 2023 tai ohjelmakauden loppuun asti. Vuonna 2023 on käynnistetty neljä projektia tai toimenpidettä.

Ohjausryhmän arvion mukaan projektit ja toimenpiteet ovat kunnianhimoisia ja kauaskantoisia, mutta poikivat välittömästi myös konkreettista hedelmää.

Ohjelma ei tavoittele mahdollisimman laajaa projektisalkkua, vaan pikemminkin vaikuttavia avauksia, joista syntyy pysyvää muutosta.

Koska ohjelman mittarit ovat indikaattorityyppisiä, ei projektien ja toimenpiteiden vaikuttavuutta voida kaikilta osin arvioida niiden kautta. Projektien ja toimenpiteiden onnistumista tulee arvioida suhteessa projektien ja toimenpiteiden omiin tavoitteisiin. Esimerkiksi työttömien määrään vaikuttaa enemmän suhdanteet kuin työllistymistä edistävät palvelut.

Kaikista projekteista ja toimenpiteistä on saatu tuloksia. Ohjausryhmä on pidetty ajan tasalla projekteista ja projektitilanteista ohjausryhmän kokouksissa. Lisäksi ohjausryhmän jäseniä on mukana yksittäisten projektien ohjaamisessa.

SDG-tavoitteiden arviointi on aikataulutettu syksylle 2023.

Hyötytavoite 1: Paras paikka osaajille - asuvat, viihtyvät ja pysyvät perheineen Espoossa

Tavoitteena on, että osaajat - työssäkäyvät, työnhakijat, opiskelijat, puoliset ja perheet - kotiutuvat Espooseen. Kehitysohjelma pilotoi käytäntöjä, joilla myös vieraskielisten osaajien ja perheiden tarpeet huomioidaan systemaattisesti kaupungin toiminnassa ja joilla työmarkkinoiden ulkopuolella olevat kansainväliset opiskelijat ja puoliset työllistyisivät ja löytäisivät paremmin työllisyyspalvelujen piiriin.

Tätä hyötytavoitetta edistetään ohjelman tuella perustetussa Kupla-tapahtumatilassa Tapiolassa, joka on tyhjiään olleeseen liiketilaan perustettu kohtaamispaikka. Siellä on tarkoitus kokeilla uusia toimintamalleja Espoon elin-, veto- ja pitovoimaisuuden sekä yhteisöllisyyden vahvistamiseksi. Klubilla tullaan järjestämään ainakin Espoon Talent Hubin tapahtumia kansainvälisille osaajille ja heidän perheilleen. Sijainti houkuttelee myös muita tämän kohderyhmän tapahtumia.

Kansainvälisen kohderyhmän työllistymistä puolestaan edistää keväällä 2023 käynnistynyt pilotti, jossa tavoitteena on parantaa työnantajien valmiuksia rekrytoida kansainvälisiä espoolaisia. Keinoina ovat S2-tuki (suomi toisena kielenä -tukipalvelu) ja työn muokkaus aidossa työympäristössä yhdessä työnantajien kanssa. Projektissa yhdistetään sekä työnantajiin että työnhakijoihin suunnattuja toimenpiteitä ja tukea kielimuurin madaltamiseksi sekä rekrytoinnissa että työyhteisössä.

Hyötytavoite 2: Paras paikka yrittää - Espoon houkuttelevuus osaamisvaltaisten yritysten kotina kasvaa

Tavoitteena on, että kasvuhakuiset yritykset ja startupit haluavat perustaa yrityksen tai laajentaa toimintaansa juuri Espooseen. Pyrkimyksenä on työpaikkojen määrän kasvu erityisesti korkean osaamisen aloilla.

Ensimmäisen ohjelmapuolikkaan aikana on kaikista eniten perustettu projekteja ja toimenpiteitä tämän hyötytavoitteen edistämiseksi.

Ohjelman myötävaikutuksella on saatu rahoitusta kahteen EAKR-rahoitteeseen HEVI-hankkeeseen (Helsinki, Espoo, Vantaa Innovations). Jo positiivisen rahoituspäätöksen saanut ja käynnistynyt kansainvälisten startup-yritysten Soft Landing -hanke sekä rahoitusneuvotteluihin edennyt ja rekrytointivaiheessa oleva Espoon pelialan klusteri lisäävät merkittävästi Espoon houkuttelevuutta osaamisvaltaisten yritysten kotina.

Ohjelman budjetista maksetaan osittain hankkeiden omarahoitussuosuuksia. Kansainvälisestä innovaatioekosysteemiselvityksestä saadaan Espoon kehittämistyölle pitkäaikaista tukea ja ideoita ja parhaita käytänteitä hyödynnettäväksi suoraan johtavista kasvuekosysteemeistä eri puolelta maailmaa.

Välitöntä hyötyä on jo tuottanut yhteisömanagerointiprojekti Otaniemen innovaatioklustereiden välisen yhteistyön vahvistamiseksi. Yhteisömanagerointiin kuuluu esimerkiksi klustereiden verkottamista, tapahtumia sekä palveluiden ja osaamisen koordinoimista. Tavoitteena on, että yhteisöllinen tuki tiivistää klustereiden välistä yhteistyötä ja lisää yritystoiminnan vaikuttavuutta.

Hyötytavoite 3: Espoossa työ ja tekijät kohtaavat

Kaupunki toteuttaa ja kehittää kumppaneidensa kanssa työnhakijoiden ja työnantajien palveluekosysteemiä työn murroksessa. Tavoitteena on kaikkien työkäisten mukana pysyminen yhteiskunnassa ja työelämässä, kuten myös se, että yritykset ja kaupunki löytävät tarpeitaan vastaavaa työvoimaa. Tavoitteena on löytää vaikuttavia keinoja osaavan työvoiman saatavuuteen, työttömyyden laskemiseen ja työllisyysasteen nostamiseen.

Tämän hyötytavoitteen vähäistä projektimäärää selittää se, että osana työllisyyden palvelurakennemuutostusta (TE2024-uudistus) kaupungilla on käynnissä oma TE25-ohjelma, jonka tavoitteita kumpikin ohjelma edistää. Siinä erityistavoitteena on työllisyyden kuntakokeilu ja valmistautuminen pysyvään palvelurakennemuutukseen poikkihallinnollisuus huomioiden.

Elinvoimainen Espoo -ohjelman kärkiprojekti hyötytavoitteen osalta on ”Asiakaslähtöiset ja kehittyvät työllisyyspalvelut palvelumuotoilun keinoin” -projekti. Projektissa kehitetään Espoon työllisyyspalveluita entistä asiakaslähtöisimmiksi yhdessä asiakkaiden ja henkilöstön kanssa. Asiakaslähtöisyyden tunnistetut elementit ovat palvelun selkeys, osuvuus, tehokkuus ja tavoitettavuus. Tänä vuonna projekti on laajentunut henkilöasiakaspalveluiden lisäksi työnantajapalveluihin, jossa myös samalla määritellään Työllisyys Espoon asiakaskokemus.

Hyötytavoite 4: Kaupungin palvelut yrityksille paranevat

Espoo on yritysmyönteinen kaupunki. Tavoitteena on, että yritykset saavat kaupungilta korkealaatuaista palvelua tarpeisiinsa, että yritysmyönteisyys näkyy Espoon päätöksenteossa ja että yrittämisen edellytyksiä huomioidaan kaupungin toimialojen suunnittelussa. Kehitysohjelma vie siis elinvoimanäkökulmaa laajasti kaupungin toimintoihin tavoitteena lisätä kaupungin yritys- ja yrittäjämyönteisyyttä. Kehittämistä tehdään yhteistyössä kaupungin toimijoiden, yritysten ja yrittäjien sekä muiden sidosryhmien kanssa.

Kauaskantoisena vaikutuksena tulee koko kaupungin toiminnassa näkymään Elinkeino ja työllisyyspoliittisen painopiste -projekti. Painopisteiden määrittäminen luo perustan tulevaisuuden työlle, uusien työpaikkojen synnylle, kasvulle, tuottavuudelle, investoinneille, työperäiselle maahanmuutolle, osaamiselle ja korkean osaamisen alojen vahvistumiselle Espoossa. Pitkälle tulevaisuuteen ulottuu myös työ kaupunkitasoisen yritysasiakasjärjestelmän (CRM) rakentamisessa. Ohjelman tuella tehtiin esiselvitys ja tuotettiin ehdotus asiakastiedon hallinnan mallista ja järjestelmäratkaisusta, jolla varmistetaan tiedon sujuva tallennus ja käyttö koko asiakkuuden elinkaaren ajalle. Ratkaisuehdotuksessa tutkittiin myös mahdollisten lyhyen aikavälin ratkaisujen hyötyjä, vaikkakaan itse järjestelmähankinta ei todennäköisesti toteudu lähivuosina.

Taulukko 1 Ohjelman hyötytavoitteiden mittarien tilanne

Hyötytavoite	Mittari(t) toteutumisen arvioimiseksi	Tietolähde	Mittarin lähtöarvo ohjelman käynnistyessä (jos ei saatavilla, viimeisin tieto ja sen ajankohta)	Tilanne 31.7.2023 (tai viimeisin tieto ja sen ajankohta)	Mittarin tavoitearvo ohjelman päättyessä (2025 alussa)
Hyötytavoite 1: Paras paikka osajille - asuvat, viihtyvät ja pysyvät perheineen Espoossa	Työperäiset oleskeluluvat (lukumäärä)	Migri		Ei saatavilla, Migri edelleen työskentelee mittarin luotettavuuden parantamiseksi	
	Ulkomaalaistaustaiset johtajat, erityisasiantuntijat ja asiantuntijat (lukumäärä)	Tilastokeskus	8741 (2019)	9563 (2020)	12 000
Hyötytavoite 2: Paras paikka yrittää - Espoon houkuttelevuus osaamisvaltaisten yritysten kotina kasvaa	Suhdannekehitys (yritystyöpaikkojen määrä) korkean osaamisen toimialoilla	Tilastokeskus	39 000	40 400 (5/2023 tilanne)	42 000
Hyötytavoite 3: Espoossa työ ja tekijät kohtaavat	Työttömien osuus työvoimasta (%), nuoret alle 25-v (%), ulkomaalaiset (%)	Työ- ja elinkeino- ministeriö	9,4 %, 9,3 %, 21,2 % (31.12.2021)	9,2 % 9,6 % 20,9 % (30.6.2023)	
	Yritysten kokemat rekrytointihaasteet (kuinka moni yritys kokee, että sopivaa työvoimaa ei löydy tai ole saatavilla, %)	Espoo yritysten toimintaympäristönä -tutkimus	43 % (Espoo yritysten toimintaympäristönä 2021 -tutkimus)	48 % (Espoo yritysten toimintaympäristönä 2022 -tutkimus)	38 %
Hyötytavoite 4: Kaupungin palvelut yrityksille paranevat	Espolaisten yritysten näkemys Espoon yritysilmastosta	Espoo yritysten toimintaympäristönä -tutkimus	3,58/5 (Espoo yritysten toimintaympäristönä 2021 -tutkimus)	3,45/5 (Espoo yritysten toimintaympäristönä 2022 -tutkimus)	3,9/5
	Mielikuva toimitilojen saatavuudesta	Espoo yritysten toimintaympäristönä -tutkimus	3,33/5 (Espoo yritysten toimintaympäristönä 2021 -tutkimus)	3,34/5 (Espoo yritysten toimintaympäristönä 2022 -tutkimus)	3,7/5

3. Toimintaympäristön muutokset ja riskit ohjelmatyössä

Suomi ajautui syksyllä 2022 taantumaan Venäjän hyökkäyssodan aiheuttaman energiakriisin vuoksi. Talouden vaisu kehitys jatkuu tänä vuonna, sillä nopean inflaation ja korkojen nousun vaikutukset välittyvät talouteen viipeellä. Suomen Pankin mukaan taantuma jää kuitenkin todennäköisesti lyhyeksi ja työllisyys säilyy hyvänä läpi talouden notkahduksen.

Energian hinta on laskenut nopeasti viime kuukausina, ja energiakriisin välitön uhka on lieventynyt. Kuluttajahintojen nousupaineet hellittävät vähitellen ja inflaatio hidastuu ensi vuoteen mennessä selvästi. Epävarmuus kansainvälisen talouden kehityksestä ja sen vaikutuksista Suomeen on silti suurta.

Ohjausryhmä pitää tärkeänä, että projektit ja toimenpiteet sovitetaan vastaamaan muuttunutta taloudellista toimintaympäristöä, maailmanpoliittisen tilanteen muutoksia mm. sota Ukrainassa ja sen vaikutukset globaaliin talouteen ja energian hintoihin. Esimerkiksi kevään 2023 aikana realisoitui myös ukrainalaisten työnhakijoiden siirtyminen kunnan työllisyyspalveluiden piiriin kotikuntaoikeuden saamisen myötä. Toistaiseksi ukrainalaisten työnhakijoiden määrä on Espoossa ollut pieni, sillä Espoon kotikunnakseen valinneiden ukrainalaisten määrä on ollut oletettua vähäisempi.

Ohjelma seuraa yleisen työllisyystilanteen muutoksia aktiivisesti ja tarvittaessa suuntaa panostuksia näihin. Viimeisin TEM:n työllisyyskatsaus kertoo avointen työpaikkojen määrän pienentyneen edellisvuodesta.

Ohjelma on perehtynyt kesäkuussa 2023 julkaistun Suomen hallitusohjelman Vahva ja välittävä Suomi tavoitteisiin ja seuraa sen toteutumista. Esimerkiksi Elinvoimainen Espoo -ohjelmankin kannalta keskeinen kysymys kansainvälisten osaajien veto- ja pitovoiman vahvistamiseksi nousee hallitusohjelmassa keskeisesti esiin. Kaupungin kannalta tämä näyttäytyy osin ristiriitaisena, sillä kunnille aikaisemmin osoitettu Talent-rahoitus päättyy, vaikka valtion virastojen sijaan iso osa tähän tavoitteeseen liittyvästä tekemisestä ja kohderyhmän palveluista tapahtuu kunnissa.

Ohjelma seuraa aktiivisesti tilannetta, sekä hallitusohjelman myötä tapahtuvia tarkistuksia Espoo-tarinaa. Hyötytavoitteisiin ei kuitenkaan ole tarpeen tehdä muutoksia, sillä Espoon tavoite on edelleen olla pohjoismaiden paras paikka kansainvälisille osaajille perheineen. Ohjelmalla on jatkossakin projekteja ja toimenpiteitä asian edistämiseksi.

4. Johtopäätökset ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi

Ohjelma on edennyt hyvin suhteessa ohjelmasuunnitelmaan, ja projekteja sekä toimenpiteitä on saatu sekä käynnistettyä että vietyä loppuun merkittävä määrä.

Osalla projekteista ja toimenpiteistä, kuten elinkeino- ja työllisyyspoliittisilla painopisteillä ja Espoon innovaatiotarinalla, arvioidaan olevan merkittävä rooli pitkälle tulevaisuuteen uudenlaisien toiminta- ja ajattelutapojen juurruttamisessa kaupungin organisaatioon. Osa projekteista ja toimenpiteistä, kuten Kupla-klubi, uudistaa merkittävästi kaupungin tapaa tarjota palveluita ja kohtaamispaikkoja asiakkaille ja asukkaille

Ohjelman avulla on tuotettu arvokasta uutta tietoa kaupungin tulevaisuuden palvelutuotannon suunnittelun tueksi, kuten CRM-esiselvitys ja tutkimus kansainvälisistä innovaatioekosysteemeistä.

Yhteisömanagerointiprojekti taas on heti käynnistyessään lisännyt eri keskittymien ja innovaatioklustereiden yhteistyötä ja tietoa toistensa palveluista.

Työllistymistä edistävät palvelut ja kehittämistoimenpiteet suunnataan yleensä työnhakijoihin, mutta ohjelmassa on kiinnitetty huomiota myös työnantajiin. Pilottiprojekti yhdistää kielitietoista rekrytointia, työn muokkausta ja S2-tukea (suomi toisena kielenä -tukipalvelu). Tavoitteena on

helpottaa erityisesti kansainvälisten espooalaisten työhön pääsyä, samalla kun työnantajat saavat helpotusta osaaapulaansa.

Ohjelman vaikuttavuutta voidaan huomattavasti lisätä hakemalla ohjelman 200 000 euron vuosibudjetin lisäksi ulkoista julkista rahoitusta eri instrumenteista. Ohjelman tuella on voitu hankkia hankevalmisteluresurssia ja maksettu omarahoitusosuuksia, joihin kaupungin toimialojen ja yksiköiden budjeteissa ei ole aina osattu varautua. Rahoitushaut avautuvat tyypillisesti niin, että ennakoiti yksiköissä on vaikeaa tai mahdotonta sekä henkilö- että taloudellisten resurssien suhteen.

Ohjelmatyössä on ollut myös haasteita, erityisesti suhteessa toimialojen kanssa yhteistyössä käynnistettäviin hankkeisiin. Aktiivisin rooli on ollut elinkeinopalveluilla. Vuoropuhelun toimialojen johtoryhmien kanssa tulee olla aktiivisempaa ohjelman jälkimmäisellä puolikkaalla ja tavoitteena on sitouttaa toimialojen edustajia yhteiskehittämiseen.

Lisäksi lukuisien kehityshankkeiden ollessa nyt samanaikaisesti käynnissä, täytyy jatkossa kiinnittää entistä enemmän huomiota toimenpiteiden ja projektien vaikuttavuuden ja jatkon varmistamiseen. Eli ohjelma ei itsetarkoituksellisesti tavoittele suurta projektien määrää, vaan vaikuttavuutta ja entistä parempaa tasapainoa hyötytavoitteiden välillä.

Ohjelmasuunnittelun ja toimenpiteiden sekä projektien käynnistämisen lisäksi ohjelmaryhmä on syventänyt tietoaan asiantuntijoiden avulla mm. innovaatioekosysteemistä, talent-teemasta, työllisyyspalvelujen palvelurakennemuutuksesta ja Keran yritys- ja yritysekosysteemin tulevaisuuden näkymistä.

Ohjausryhmän osaamisen kehittäminen ajankohtaisista elinvoimateemoista tulee jatkossakin olemaan fokuksessa. Kiinnostavia vierailukohteita etsitään jatkuvasti myös ohjausryhmän jäsenten verkostoista.

Tavoitteena on positiivinen vaikutus Espoon elinvoimaan. Ohjelma haluaa kohentaa kaupungin houkuttelevuutta kansainvälisten yritysten ja osaaajien keskuudessa, parantaa työvoiman ja työn tarjonnan parempaan kohtaamista ja vahvistaa yritys- ja yrittäjämönteisyyttä koko kaupungissa. Ohjelmassa luodaan kaupunkiin uudenlaista tekemisen kulttuuria ja kanavoimme elinvoimaa veto- ja pitovoimaksi. Siinä keinoja ovat olleet koko ohjausryhmän loistava kontribuutio ja yhteistyö, hyvä projektihallinta ja kyky tunnistaa kehittämiskohteet.